

VERSTRIKT

LILJA SIGURÐARDÓTTIR

Verstrikt

Uit het IJslands vertaald door Willemien Werkman

AMSTERDAM · ANTWERPEN

Deze vertaling is tot stand gekomen met financiële
steun van het Icelandic Literature Center

Oorspronkelijke titel *Gildran*, verschenen bij Forlagið
Oorspronkelijke tekst © Lilja Sigurðardóttir, 2015
Nederlandse vertaling © Willemien Werkman/
Uitgeverij Volt, Amsterdam 2024
Omslagontwerp Studio Jan de Boer
Omslagbeeld © Unsplash
Typografie Michiel Niesen / ZetProducties

ISBN 978 90 214 9057 1 / NUR 330

www.uitgeverijvolt.nl

November-december 2010

De koffie in het papieren bekertje was allang op. Sonja stond rustig bij de ronde tafel en dacht erover om door het gat in het plastic deksel te gaan slurpen terwijl ze naar de incheckrij keek. Het was rustig op Kastrup, zo laat op de avond. Nog maar enkele luchtvaartmaatschappijen moesten hun vliegtuigen laten opstijgen. De brochure van de Samsonite-koffers lag voor haar op tafel en ze bladerde er af en toe doorheen, al was dat onnodig. Ze kende hem uit haar hoofd en herinnerde zich precies welke plaatjes haar de laatste keer waren opgevallen toen ze op dit vliegveld was. Het vliegtuig naar IJsland zou pas over twee uur vertrekken, maar Sonja bereidde zich er in gedachten al op voor dat ze die vlucht niet zou nemen en gebruik zou maken van haar reservering voor de vlucht van de volgende ochtend. Een noodplan. Je moest altijd een noodplan hebben. Het kon haar niet schelen of ze met de avond- of de ochtendvlucht ging. Alle voorbereidingen waren gedaan. Ze had vaak een vlucht uitgesteld of geannuleerd, of haar route gewijzigd als er iets tussen kwam of als ze het gevoel kreeg dat er iets niet in orde was. Niemand wachtte thuis op haar en ze was het gewend om in luchthavenhotels te slapen.

Terwijl Sonja zich instelde op haar noodplan zag ze een vrouw de vertrekhal binnenkomen. Ze liep snel, maar vertraagde haar pas toen ze zag dat er nog een lange rij voor de incheckbalie stond, en Sonja had het idee dat ze haar bijna kon horen zuchten van opluchting. Ze zag er perfect uit, lang en blond zoals veel IJslandse vrouwen. Toen Sonja zich achter haar in de rij voegde, voelde ze een steek in haar maag. Deze onbekende vrouw had haar niets gedaan en Sonja zou onder

gewone omstandigheden zelfs de tijd hebben gedood door een praatje met haar aan te knopen over hoe haar dag was en over het verkeer. Het had geen zin om zich schuldig te voelen. De vrouw paste in het plan. Vanwege de koffer die ze bij zich had, een zilverkleurige Samsonite-titanium stewardessenkoffer. Ze had een handtas over haar schouder, dus dat betekende dat ze de Samsonite-koffer zou gaan inchecken. Het was een gelukje dat IJslanders altijd zo trendy waren, zelfs op het gebied van koffers.

De rij schoof langzaam voorwaarts en Sonja keek naar de vrouw terwijl de waarschuwing aan de reizigers om hun bagage niet onbewaakt achter te laten door de luidsprekers in de vertrekhal schalde. De vrouw leek er met haar gedachten niet bij, leek de mededeling niet te horen of die met zichzelf in verband te brengen, want ze bewoog haar hoofd niet eens om een blik op haar koffer te werpen, zoals de meeste passagiers wel deden toen het bericht werd omgeroepen. Het was goed dat ze niet zo'n gestrest type was. Dat maakte het gemakkelijker voor Sonja.

Ze lachte in zichzelf toen een gezin met kinderen zich achter haar in de rij voegde. Het zou bijna te gemakkelijk zijn.

'Alstublieft,' zei ze. 'Gaat u maar voor.'

'Echt?' vroeg de vader, maar hij duwde de buggy met het jongste kind al naar voren.

'Natuurlijk, mensen met kinderen hebben voorrang,' zei Sonja vriendelijk. 'Hoe oud zijn ze?'

'Twee en zeven,' antwoordde de vader, en de glimlach die je altijd zag bij ouders als ze over hun kinderen spraken kwam tevoorschijn. Sonja had vaak geprobeerd de betekenis ervan te begrijpen, en ze kwam dan tot de conclusie dat het vooral trots was. Ze vroeg zich af of Adam nog altijd zo glimlachte als hij het over Tómas had, maar ze had hem de afgelopen twee jaar alleen uit de verte gezien. Hun contact bestond slechts uit sms-en en ging uitsluitend over het tijdstip waarop Tómas moest

worden opgehaald en zou worden teruggebracht. Ze keek hoe de ouders worstelden met de bagage en de kinderen terwijl de rij opschoof, en het voelde eeuwen geleden dat zij en Adam op reis waren naar het buitenland met kleine Tómas. Ze waren zo vaak erg gestrest geweest over de kleinste dingen en hadden niet beseft hoe kostbaar het is om eigenlijk geen echte zorgen te hebben. De onbenulligheden waarover zij zich toen druk maakten leken nu volkomen onbelangrijk. Nu Sonja in de valstrik was gelopen. Het was opvallend hoe pijnlijk de herinneringen aan het verleden nog waren. Kinderen konden haar zo gemakkelijk uit het veld slaan. Het oudste kind was nog maar zeven jaar, maar was zeker net zo groot als Tómas. Toen zij hem voor het laatst zag, tenminste. Hij was sinds die tijd vast gegroeid.

De blonde vrouw met de Samsonite-koffer was bij de incheckbalie aangekomen en het gezin gaf Sonja de gelegenheid lang genoeg in de rij te staan om zeker te weten dat zij de koffer incheckte. Zodra de metallickleurige koffer weggleed op de loopband was het de beurt aan Sonja om in te checken en zij voelde haar hartslag omhooggaan. Nadat ze in de valstrik terecht was gekomen, voelde ze zich altijd schuldig over die hoge hartslag, de spanning en het goede gevoel dat daarop volgde. Ze wist nu dat het onmogelijk was dit werk te doen zonder van de spanning te genieten. Als je daar niet tegen kon, begon je te trillen en dat zou al snel opvallen. De mensen die dit werk uiteindelijk gingen doen waren net als Sonja: ze waren rustig, hadden een nogal gewoon uiterlijk en een ongewoon hoge stressdrempel. Het was ook wel handig om slim te zijn en voorzichtig. Dat laatste was van levensbelang.

‘Geen bagage?’ vroeg de stewardess aan de incheckbalie. Sonja schudde haar hoofd en glimlachte. Ze gaf de vrouw haar paspoort en toen ze dat weer aanpakte, samen met haar boardingpass, kon ze haar eigen hartslag bijna horen, als ritmisch gedrum in haar hoofd.

Tómas vouwde twee T-shirts op en legde ze in zijn koffer. Hij besloot ook het oranje shirt mee te nemen dat mama hem had gegeven. Het was een meisjeskleur, zei papa, maar Tómas en mama waren het daar niet mee eens. Ze wisten dat het het shirt van het Nederlands elftal was. Papa had geen verstand van voetbal, hij dacht alleen maar aan golf. En Tómas was daar eigenlijk wel blij om. Want na de scheiding, nadat mama naar Reykjavik was verhuisd, was papa meegegaan naar de voetbaltrainingen; in de kantine had hij luidkeels allerlei spottende opmerkingen gemaakt, die erop neerkwamen dat Tómas de andere jongens moest neerhoeken, dat hij niet moest schoppen als een mietje en niet moest rennen als een wijf. Tómas ging daarom liever alleen naar de trainingen en als er wedstrijden waren, zag hij soms mama tussen de toeschouwers. Ze zwaaide dan naar hem met haar duim in de lucht en hij kon aan haar lach zien dat ze trots op hem was en dat ze het leuk vond om hem over het veld te zien rennen, ook al maakte hij geen doelpunten. Hij hoopte dat papa het ooit goed zou vinden dat mama meeking naar toernooien, zodat ze niet stiekem van een afstand naar hem hoefde te kijken. Dan kon ze bij de andere moeders staan, met een lunchtrommel voor hem, en kon ze hem tussen de wedstrijden door knuffelen.

Tómas pakte het yahtzeespel en deed dat in zijn koffer. Hij had mama de afgelopen maand gevraagd of ze het wilde spelen en ze had het vervelend gevonden dat ze geen dobbelstenen in huis had. Nu wilde hij die bij haar achterlaten. Bij papa speelde toch niemand yahtzee.

‘Ben je nu al aan het pakken?’ Papa’s stem klonk geërgerd, zoals altijd als het over mama en haar weekend ging.

‘Ja, ik wilde gewoon alles klaar hebben,’ zei Tómas en hij sloot zijn koffer, zodat papa het yahtzeespel en het oranje shirt

niet zag. Er was altijd gedoe over wat er in zijn koffer zat als papa zich ermee ging bemoeien. Tómas vond het het fijnst om ruim op tijd zelf zijn spullen in te pakken, zodat als mama hem kwam halen hij papa snel een kus kon geven, kon zeggen dat hij klaar was en naar de auto kon rennen.

3

Bij de securitycheck deed Sonja haar riem af, rolde hem op en legde hem in het bakje, samen met haar jas en haar schoenen. Aan de riem zat het enige metaal dat zij bij zich droeg. Ze had haar oorbellen al uitgedaan en haar ringen afgedaan en ze in de zak van haar jas gestopt. Ze wist dat dat niet hoefde, maar ze wilde niet het risico lopen gefouilleerd te worden, al zat het pakje stevig tussen haar benen bevestigd, als maandverband, en gingen de douanemedewerkers nooit helemaal tot aan je kruis als ze op zoek waren. Je kon echter niet voorzichtig genoeg zijn. Het was het beste om overal aan te denken. Ze hield haar adem in terwijl ze door het poortje ging, al wist ze dat het niet zou piepen. Ze lachte even naar de beambten en pakte haar tas van de loopband. Er zat niets verdachts in, alleen haar portefeuille, haar paspoort, haar boardingpass, lipgloss, een poederdoos, een kam, een aangebroken pakje kauwgum, een beduimelde paperback met een ezelsoor aan de bladzijde waar ze gebleven was, en natuurlijk de Samsonite-brochure.

Sonja keek hoe het gezin door de luchthaven liep en haastte zich in tegenovergestelde richting, naar de kofferwinkel. Het was stil in de winkelgalerij en even sloeg de schrik haar om het hart toen ze zag dat veel winkels gesloten waren. Winkels op luchthavens passen hun openingstijden doorgaans aan aan de hoeveelheid passagiers. Nu was plan A echter in gang gezet,

dus er was geen weg terug. Het moest gaan zoals ze het had bedacht. Ze liep zo snel als het pakketje in haar kruis haar toestond, en toen ze de geopende winkeldeuren van de kofferwinkel zag slaakte ze een diepe zucht, er trok een haast euforische golf van opluchting door haar lichaam. Ze wenste de verkoperster een goedenavond terwijl ze haastig de planken scande. Daar stond hij, op de hoek van het onderste schap, een titanium Samsonite-stewardessenkoffer. Sonja haalde hem van het schap en schudde haar hoofd toen het meisje haar erop wees dat ze een nieuwer model kon krijgen voor een betere prijs. Deze koffer was de enige juiste.

Sonja rolde de lege koffer achter zich aan naar het dames-toilet en sloot zich op in de grote ruimte die bedoeld was voor moeders met kleine kinderen. Daar opende zij de koffer, krabde het erop geplakte prijskaartje eraf en deed haar handtas erin, waar ze haar boek, haar portefeuille en haar boardingpass en paspoort uit had gehaald. Er zat niets in haar handtas waar haar naam op stond. Toen schoof ze het strakke rokje van haar mantelpakje omhoog, deed haar panty en het steunbroekje dat ze droeg omlaag en haalde het pakketje uit haar kruis. Het was nat van het zweet en ze droogde het met wc-papier en deed het in een vak van de koffer, dat ze dichttristte. Nu hoefde ze hem alleen nog maar met rommel te vullen.

Eenmaal uit de toiletruimte keek Sonja om zich heen, op zoek naar iets omvangrijks om de koffer mee te kunnen vullen, en zoals gewoonlijk dacht ze aan Tómas. Ze kocht een grote knuffelbeer voor hem, met de Deense vlag erop, een grote doos koekjes met de Deense koninklijke familie erop, en een enorme zak met allerlei chocolaatjes die hij tot zijn verjaardag kon bewaren. Ze deed er nog een gestreept T-shirt bij en een van die tijdschriften met voetbalplaatjes die hij zo leuk vond. Ze ging op een bankje zitten en toen ze alles in de koffer had gestopt, was hij vol. Sonja stond op en rolde de koffer naar de parfumstand die ze onderweg naar de kofferwinkel gezien had,

want het was op een bepaalde manier vanzelfsprekend dat een vrouw als zij ten minste één tasje van een cosmeticawinkel bij zich had.

Sonja's favoriete deel van dit soort reizen was voorbij toen het vliegtuig zich losmaakte van de startbaan. Misschien was het de enorme kracht van de motoren die zij in haar lichaam voelde en die haar in haar stoel drukte en haar nederig maakte, of het besef dat ze weer zonder problemen een luchthaven was gepasseerd. Ze ging een rustige reis door de lucht tegemoet waarin ze buiten het bereik van enige autoriteit bleef. Ze stak een kauwgumpje in haar mond en deed haar boek in de tas aan de stoel voor haar. Ze scrolde op het scherm om te zien of er een nieuwe film draaide op de Europese vluchten. Ze had ze allemaal al gezien, want het programma werd slechts om de maand aangepast. En ze vloog meestal twee keer per maand. Deze vlucht zou ze lezen. Voordat de stewardessen langskwamen met het eten heerste er rust in het vliegtuig. Sonja boog zich iets naar voren het gangpad in en keek naar de handen die zich vastklampten aan de stoelleuning. Het was vreemd om te bedenken dat zij zelf ooit vlieg angst had gehad. Voordat dit alles begon.

4

Bragi trok de knoop van zijn stropdas strakker en haalde nogmaals een kam door zijn staalgrijze haar. Hij voelde zich altijd beter als hij op zijn werk was aangekomen, alsof er een last van zijn schouders werd afgenomen. Hij begreep mensen die ertegen opzagen om naar hun werk te gaan niet, en de losse moraal van de jonge douanebeambten werkte hem ongelooflijk op de zenuwen. Hij genoot van elk moment op zijn werk. Er was hier

genoeg reuring en zelfs de rustigste nachtdiensten brachten altijd wel iets onverwachts. Het was ongelooflijk wat mensen allemaal het land in probeerden te smokkelen. De afgelopen week had hij een goed uitzierende man onderschept die een paar honderd levende kikkers in plastic dozen in zijn koffer had, en vorige maand was er een vrouw met een enorme kaas onder haar kleren. Die kaas was van ongepasteuriseerde melk en daarom nam Bragi hem in beslag en schreef hij een boete uit voor haar, wat ze hem op hoge toon nadroeg. Maar dat waren uitzonderingen, het waren gewoonlijk dezelfde soort figuren, al was er veel veranderd sinds hij dertig jaar geleden bij de douane was begonnen. In zijn begintijd probeerden de mensen vooral bier en een klein beetje hasj het land in te smokkelen. En salami. Het leek wel of IJslanders gek werden van salami zodra ze over de grens kwamen.

Nu kon je in elke delicatessenzaak Deense salami kopen, was bier niet meer verboden en had de hasj plaatsgemaakt voor sterkere middelen. Een groot deel van hun werk ging tegenwoordig om de samenwerking tussen de politie en de securityafdeling van de douane, die het in- en uitreizen van verdachte personen in de gaten hield. Ondanks de röntgenapparatuur, de camera's, geuranalyses en speurhonden was het alsof de smokkelaars hun altijd een stap voor waren. Hij begreep niet dat mensen zo negatief stonden tegenover de onderzoeksbevoegdheden van de politie. Hij vond die vanzelfsprekend. Bij de douane herkenden ze de figuren van wie je wist dat ze iets slechts in de zin hadden, maar ze mochten hen niet vasthouden, evenmin als de politie. Die drugshandel leek zich voortdurend aan de veranderende omstandigheden te kunnen aanpassen. Nu had hij bijvoorbeeld het gevoel dat er niet meer werd vertrouwd op kleine pakezels. Die werden alleen nog maar op pad gestuurd met een paar gram, als lokaas om de aandacht af te leiden van de echte zending. De grote zending. Het waren geen bezwete junkies die daarmee op pad werden ge-

stuurd. Dat moesten serieus uitziende mensen zijn. Bragi pakte zijn badge en hield hem tegen de prikklok. De klik gaf hem een tevreden gevoel. Ze hadden deze prikklok meegenomen van de oude luchthaven. Hij was een vaste waarde. Al het andere was veranderd.

Het was rustig op het vliegveld. In de avond werden er alleen landingen van lijnvluchten verwacht, uit Amsterdam, Londen en Kopenhagen. Vanwege de griep die dit jaar ongewoon heftig tekeering waren ze vandaag onderbemand, zodat Bragi besloot geen steekproeven te nemen. Er waren geen bijzondere aanwijzingen binnengekomen van de beveiliging en het leek een heel gewone dinsdagavond te worden. Ze waren met zijn tweeën in de bagageruimte en hij stuurde de jonge vrouw die als invaller werkzaam was, en wier naam hij onmogelijk kon onthouden, weg om koffie te halen. Hij nam plaats bij het raam en keek naar de mensen die de trap af kwamen.

De bewegingen van de menigte waren bekend en hij bedacht, niet voor het eerst, hoe sterk mensen op schapen leken, als ze zich zo als groep gedroegen. Hij keek naar de stroom mensen zonder ergens op te focussen, tot iemand zijn aandacht trok. Iemand die niet in hetzelfde ritme als de andere mensen bewoog. Iemand die bang leek te zijn. De stroom mensen splitste zich, zoals gewoonlijk, beneden aan de trap; twee derde deel ging naar de belastingvrije winkels, een derde deel begaf zich rechtstreeks naar de bagageband om op de koffers te wachten. Toen de mensen hun koffers van de band begonnen te pakken, probeerde hij de hoeveelheid bagage van elke persoon in te schatten. Er leek niemand te zijn met te veel bagage, alleen mensen met kinderen. Nu met de crisis kon hij het mensen niet kwalijk nemen als ze hun kinderen goed in de kleren probeerden te steken als ze naar het buitenland gingen. Een gezin met kinderen had acht koffers bij zich, duidelijk zware exemplaren, maar hij liet ze doorgaan met hun doodvermoede kinderen. Hij durfde ze eigenlijk niet eens tegen te houden.